

مقاله پژوهشی

ارزیابی سطح کیفیت زندگی شهری (مورد مطالعه: شهرک منظره خمینی شهر)

سمیرا شاهین؛ گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر، اصفهان، ایران

چکیده

در قرون اخیر رشد شتابان شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه همراه با رویکردی عینی به توسعه، بر نابسامانی‌های عینی و ذهنی شهرهای جهان سوم افزوده است. با این وجود، پیدایش رویکرد کیفی به مفاهیم توسعه، زمینه را برای طرح موضوع کیفیت زندگی فراهم ساخت. موضوعی که امروزه به معنای قابل زندگی بودن یک مکان می‌باشد و ارتقای سطح آن نه صرفاً به عنوان ابزاری جهت برخورد با پیامدهای نامطلوب حاصل از سیاست‌های مرسوم رشد و توسعه، بلکه به عنوان هدف اصلی توسعه مورد تأکید قرار گرفته است. (فرجی و دیگران، ۱۳۹۱: ۴۹). در ایران نیز به دنبال رشد سریع شهرنشینی و سرعت بالای تغییرات بافت‌های شهری، کیفیت محیط‌های شهری کاهش یافته و طرح‌ها و برنامه‌ریزی‌های انجام شده در مورد خلق محیط‌های شهری با کیفیت مخصوصاً در بافت‌های جدید با توفیق چندانی روبرو نبوده است، به همین دلیل امروزه ارتقای کیفیت زندگی شهری در شهرها و شهرک‌های جدید از مهم‌ترین مسائل مورد توجه برنامه ریزان شهری می‌باشد. از این رو هدف این پژوهش بررسی وضعیت کیفیت زندگی شهری در شهرک منظره به عنوان شهرکی جدیدالاحداث واقع در شهرستان خمینی شهر و تعیین موثرترین عوامل در شکل‌گیری رضایتمندی یا نارضایتی ساکنین از وضعیت موجود کیفیت زندگی شهری بافت مذکور می‌باشد. روش تحلیل این پژوهش از نوع توصیفی - تحلیلی است. برای گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه) و برای سنجش وضعیت کیفیت زندگی شهری در محدوده مورد مطالعه از روش تحلیل عاملی و همچنین آزمون میانگین آماری t-Test استفاده گردیده است بدین صورت که ابتدا با روش T-test وضعیت رضایت از هر متغیر از دید پاسخ‌دهندگان تعیین گردید و سپس با استفاده از روش تحلیل عاملی و نرمال سازی امتیازات آنها، متغیرها در ۸ عامل دسته‌بندی و امتیاز هر عامل مشخص گردیده است. نتایج تحلیل حاکی از آن است که بیشترین امتیاز به عامل دسترسی به پایگاه‌های ضروری شهری شامل متغیرهای دسترسی به مراکز تجاری، جایگاه‌های سوخت و پایگاه‌های نیروی انتظامی و کمترین امتیاز به عامل توان مالی ساکنین شامل قیمت زمین، مسکن و اجاره بها اختصاص یافته است. در نهایت نیز وضعیت کلی کیفیت زندگی شهری شهرک مذکور در شرایط فعلی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج بررسی، بیانگر پایین بودن سطح کیفیت زندگی شهری محدوده مورد مطالعه از دیدگاه ساکنین آن می‌باشد.

کلمات کلیدی: کیفیت زندگی، کیفیت زندگی شهری، تحلیل عاملی، شهرک منظره.

تاریخ ارسال: ۱۴۰۰/۴/۱۰

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۵/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۵/۲۷

مقدمه

در قرون اخیر رشد شتابان شهرنشینی و افزایش تمایل افراد به سکونت در محیط‌های شهری به یکی از حیاتی‌ترین مسائل مطرح در جهان تبدیل شده است که باید پیش از پیش مورد توجه جوامع قرار گیرد. کشور ایران نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد، به گونه‌ای که نتایج سرشماری جمعیت در سال ۱۳۹۰ حاکی از آن است که تعداد شهرهای کشور از ۲۱۰ شهر در سال ۱۳۳۵ به ۱۳۳۱ شهر در سال ۱۳۹۰ رسیده است، به بیان واضح‌تر، حدود ۷۱ درصد از جمعیت کشور را شهرنشینان به خود اختصاص داده‌اند (مرکز آمار ایران). علی‌رغم فرصت‌ها و جذابیت‌های نواحی شهری به‌عنوان مراکز اصلی رشد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، این نواحی با چالش‌های متعددی از جمله نابرابری فضایی، بی‌عدالتی در توزیع امکانات و خدمات، ناامنی، ترافیک، کیفیت پایین محیط‌های شهری و غیره نیز روبرو هستند که سبب کاهش کیفیت زندگی در شهرها گردیده است. به دنبال بروز اینگونه مشکلات، برنامه‌ریزان شهری به‌نوعی بازنگری و بازاندیشی در مورد اقدامات خود روی آورده‌اند، که مصداق عینی این امر توجه روزافزون به مسائل اجتماعی و کیفی در کنار مسائل کالبدی و کمی می‌باشد. یکی از مهم‌ترین مباحث در این زمینه موضوع کیفیت زندگی می‌باشد، که امروزه مطالعات مرتبط با آن بیشتر بر محیط شهری و کیفیت زندگی شهری تمرکز کرده و ارتقای آن به یکی از مهم‌ترین اهداف سیاست عمومی در جوامع تبدیل گردیده است. بنابراین ضرورت توجه به مفهوم کیفیت زندگی شهری و راهکارهای ارتقای آن از یکسو و ضرورت تحلیل وضعیت فعلی شهرها و شهرک‌های جدید به‌منظور حل مشکلات آن‌ها از دیگر سو سبب گردیده، تا هدف پژوهش حاضر پاسخگویی به این پرسش باشد که میزان کیفیت زندگی شهری در شهرک منظره به‌عنوان بخشی از بافت جدید شهر خمینی شهر، به چه میزان است و کدام عوامل بیشترین نقش را در رضایتمندی یا نارضایتی ساکنین از وضعیت کیفیت زندگی شهری بافت مذکور دارا می‌باشند؟

۱- مبانی نظری

۱-۱- کیفیت زندگی

مفهوم کیفیت زندگی ابتدا به حوزه‌های بهداشتی و بیماری‌های روانی محدود می‌شد، اما در طی دو دهه گذشته، این مفهوم از زمینه‌های بهداشتی، زیست‌محیطی و روان‌شناختی صرف به مفهومی چندبعدی ارتقاء یافته (عنبری، ۱۳۸۹: ۱۵۲) و مورد توجه تعداد زیادی از حوزه‌های مطالعاتی قرار گرفته است. این واژه مفهومی پیچیده است و بسیاری از دانشمندان علوم اجتماعی از ارائه‌ی تعریفی جامع و مانع برای آن ناتوانند، چراکه از سوی اقشار مختلف جامعه معنای متفاوتی را متبادر می‌کند. (George & Bearon, 1980). برخی از مهم‌ترین تعاریف این مفهوم در ادامه آورده شده است:

- عنوانی جدید برای مفهوم قدیمی بهزیستی مادی و روانی مردم در محیط زندگی خود (لیو^۱، ۱۹۸۳، به نقل از خالو باقری ۱۳۹۱)

- کیفیت زندگی، ادراک فرد از رفاه است که به نظر می‌رسد از رضایت یا عدم رضایت در حیطه‌های اصلی زندگی ناشی می‌شود (فرانس و پاورز^۲، ۱۹۸۵، به نقل از عرب خزائلی، ۱۳۹۰)

- میزان تامین نیازهای انسانی در ارتباط با ادراکات فرد و گروه‌ها از بهزیستی ذهنی (کوستانزا^۳ و همکاران، ۲۰۰۷)

- مفهومی برای نشان دادن میزان رضایت فرد از زندگی و به عبارتی معیاری برای تعیین رضایت و عدم رضایت افراد و گروه‌ها از ابعاد مختلف زندگی است. این ابعاد می‌تواند زمینه‌های تغذیه‌ای، آموزشی، بهداشت، امنیت و اوقات فراغت را شامل شود (قالیباف و همکاران، ۱۳۹۰)

- مفهومی که برای ترسیم توسعه و رفاه جامعه به کار می‌رود، این مفهوم منعکس‌کننده‌ی شرایط زندگی و رفاه افراد است (پارکر و مور^۴، ۲۰۰۸، به نقل از سجادیان و همکاران، ۱۳۹۲)

1. Liu
2. Francis & powers
3. Costanza
4. Parker & more

۱-۲- کیفیت زندگی شهری

کیفیت زندگی شهری از جمله مباحث و موضوعات مورد توجه برنامه ریزان و مدیران شهری است. در واقع می‌توان ادعا نمود که این مفهوم مصداق و بخشی از کیفیت زندگی است که بر شهرها و حوزه‌ها و مسائل مربوط به آنها تمرکز دارد و به نوعی بیانگر میزان آسایش و رضایت شهروندان از میزان دسترسی به امکانات و خدمات مورد نیاز در شهرها می‌باشد برخی از مهم‌ترین تعاریف این مفهوم در ادامه آورده شده است (جدول ۱).

۱-۳ ابعاد کیفیت زندگی

با وجود اینکه کیفیت زندگی ابعاد گوناگونی را در برمی‌گیرد، اما تعداد این ابعاد خیلی مهم نیست و آنچه اهمیت حیاتی دارد توجه به این مطلب است که هر مدل پیشنهادی برای سنجش کیفیت زندگی، باید بتواند نیاز به داشتن یک چهارچوب چندبعدی را تشخیص دهد و شاخص‌های اساسی هر بعد را در کنار سایر ابعاد، نماینده‌ی مفهوم کاملی از کیفیت زندگی بداند. بر این اساس، در ادامه برخی از رایج‌ترین ابعاد کیفیت زندگی که در مطالعات مربوطه مورد استفاده قرار گرفته‌اند، آورده شده است.

الف) بعد اجتماعی و فرهنگی: بعد اجتماعی از جمله عوامل کلیدی در شکل دادن کیفیت زندگی است که تأثیر قابل توجهی بر احساسات اجتماعی مردم دارد. شاخص‌های این بعد تلفیقی از شاخص‌های ذهنی و عینی کیفیت زندگی هستند. از جمله شاخص‌های این بعد می‌توان به مواردی نظیر حس تعلق به محله و روابط با همسایگان، تلاش برای بهبود شرایط محله و غیره اشاره نمود.

ب) بعد روان‌شناختی: این بعد بیشتر ناظر بر میزان احساس سعادت فرد از زندگی به‌عنوان عامل تعیین‌کننده در نگرش فرد به زندگی تأکید کرده‌اند. از جمله معیارهای این بعد، می‌توان به مواردی نظیر دوست داشتن دیگران، لذت بردن از زندگی یا شناخت خود اشاره کرد.

ت) بعد اقتصادی: این بعد بیشتر ناظر بر توانایی مالی، میزان دارایی، قدرت خرید و مصرف، برخورداری از امکانات رفاهی در سطح فردی و گروهی و در میزان رشد خالص و ناخالص ملی، ضریب جینی، دستیابی به شغل و فرصت‌های شغلی و مواردی از این قبیل در سطح کلان و ملی است.

ث) بعد جسمی و فیزیکی: این بعد بیشتر به حوزه‌ی سلامت و بهداشت فردی و شخصی مرتبط می‌باشد. در بعد جسمانی مؤلفه‌هایی مانند: قدرت، انرژی و توانایی انجام فعالیت‌های روزمره و خود مراقبتی و در بخش مربوط به بیماری، علائم بیماری مانند درد، از کارافتادگی، ناتوانی در دسترسی به درمان مناسب، شیوه‌های درمانی نامناسب و... مورد تفسیر و سنجش قرار می‌گیرد.

ج) بعد محیطی: این بعد که در سطح کلان قرار دارد، شرایط خارجی و عوامل محیطی را مورد بررسی قرار می‌دهد. وضعیت کالبدی و فیزیکی محیط‌زیست افراد در زمینه‌ی مسکن، زیرساخت‌های حمل‌ونقل، زیرساخت‌های مربوط به معماری محیط و منظر، وضعیت آلاینده‌های محیطی، امکانات و خدمات زیرساختی در حوزه‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات، قوانین و مقررات موجود در حوزه‌های مختلف، خدمات عمومی در اجتماع و... از جمله مؤلفه‌های محیطی کیفیت زندگی هستند. (شاهین، ۱۳۹۶: ۳۱-۳۲)

بعد کالبدی: این بعد بیشتر ناظر بر مساحت کاربری‌های مسکونی، آموزشی، فرهنگی، مذهبی، درمانی و غیره و همچنین تراکم مسکونی خالص و کیفیت ابنیه می‌باشد، در این بعد از شاخص‌های عینی که از طریق آمارنامه‌ها، سالنامه‌ها و اطلاعات طرح جامع و تفصیلی به دست می‌آید به‌منظور سنجش استفاده می‌شود تا سطح برخورداری شهروندان از خدمات بررسی شود.

بعد زیست‌محیطی: این بعد بیشتر ناظر بر رضایت شهروندان از محیط‌زیست خود در مورد مسائل آلودگی هوا، آلودگی صوتی، زباله و دفع آن، مشکلات آب‌گرفتگی و غیره می‌باشد.

بعد زیرساخت و حمل و نقل: در این بعد میزان برخورداری شهروندان از خدمات آب، برق، گاز، تلفن و اینترنت و... به صورت شاخص های عینی از طریق آمار سازمان های مربوطه و همچنین به صورت شاخص های کیفی از طریق مصاحبه و پرسشنامه سنجیده می شود. همچنین عرض معابر و مساحت راه آسفالت شده و رضایت از دسترسی به حمل و نقل عمومی و فضای پارکینگ در این بعد بررسی می شود.

بعد ایمنی: در این بعد سطح رضایت شهروندان از ایمنی جانی و مالی در برابر معتادان، افراد ناباب، تصادف، امنیت پارک ها و زمین های خالی و غیره سنجیده می شود.

بعد فردی- خانوادگی: در این بعد سطح رضایت افراد از زندگی خود، محل سکونت، شغل، درآمد و... بررسی می شود (شاهین، ۱۳۹۶: ۳۴-۳۳)

۲. پیشینه پژوهش

مقوله ی کیفیت زندگی شهری از جمله نخستین محورهای مطالعاتی بود که همراه با رشد شهری، به تدریج از ۱۹۳۰ مورد توجه متخصصان مسائل شهری قرار گرفت. (خواجه شاهکوهی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۸۶). تا کنون مطالعات و پژوهش های زیادی در خصوص سنجش میزان کیفیت زندگی شهری صورت گرفته که در این مطالعات نیز بسته به اهداف و بستر پژوهش، روش های گوناگون و متعددی به کار گرفته شده است. در این بخش به منظور دستیابی به شناخت بهتر درباره این مطالعات و روش های بکار گرفته شده در فرآیند انجام آنها، برخی از مهم ترین مطالعات مذکور به تفکیک روش و ابزار مورد استفاده و نیز نتایج حاصل از پژوهش معرفی گردیده است (جدول ۲).

معرفی شاخص های ارزیابی کیفیت زندگی شهری

بی شک برای عملیاتی کردن مفهوم پیچیده و گسترده ی کیفیت زندگی در مطالعات مختلف، شناسایی شاخص هایی که معرف ابعاد گوناگون مورد نظر محقق باشد، امری ضروری است. به همین دلیل این مفهوم به صورت ترکیبی از شاخص های عینی و شاخص های ذهنی سنجیده می شود. شاخص های عینی یا کمی همان شاخص های قابل سنجش برای انعکاس میزان تأمین نیازهای انسانی هستند که با استفاده از گزارش ها و آمار رسمی بررسی می شوند و شاخص های ذهنی یا کیفی شاخص هایی هستند که سطح رضایت افراد و گروه ها را بررسی می کنند، این شاخص ها مبتنی بر گزارش شخصی افراد از ادراکشان در مورد جنبه های عینی زندگی است (شیخ الاسلامی و خوشبین، ۱۳۹۱: ۱۰۶). در مطالعات داخلی و خارجی انجام گرفته در مورد مفهوم کیفیت زندگی شهری نیز شاخص های متعددی در مورد این مفهوم و نحوه ی سنجش آن در جوامع بشری استفاده شده که برخی از مهم ترین آنها معرفی گردیده است (جدول ۳).

جدول (۱): معرفی برخی از مهم‌ترین تعاریف کیفیت زندگی شهری

مطالعات پشتیبانی	تعریف کیفیت زندگی شهری
روبک ^۱ ، 1982، به نقل از فنی و همکاران، ۱۳۹۳	بیانگر وضعیت افراد ساکن در یک شهر می‌باشد
میر ^۲ ، 1987	به معنای قابلیت زندگی یک مکان مطرح می‌شود. به عبارتی در یک جامعه شهری کیفیت زندگی برگرفته از تجربه مشترک ساکنین شهر از محیط شهر (مانند کیفیت هوا، آب، ترافیک، فرصت‌های شغلی، تفریحی و...) و سطوح توانایی شهر در پاسخگویی به اهداف موردنظر ساکنان شهر می‌باشد. به عبارت دیگر، کیفیت زندگی ریشه در کفایت اقتصادی، سیاسی و الزامات اجتماعی یک شهر دارد.
ایزر ^۳ ، ۲۰۰۸	به معنای زندگی راحت و دسترسی به نیازهای اساسی در یک محیط شهری تلقی می‌شود.
رهنمایی ^۴ ، ۲۰۱۰ به نقل از فنی و همکاران، ۱۳۹۳	تلاشی در جهت ایجاد شهر سالم و فراهم آوردن خدمات شهری مناسب و در دسترس برای همگان در چهارچوب پایداری است
نسوشن و زهرا ^۵ ، ۲۰۱۲	به معنای واکنش مردم شهر نسبت به محیط شهری است.
پور جعفر و همکاران، ۱۳۸۴، به نقل از وظیفه دوست و امینی، ۱۳۸۸	زیر شاخه‌ای از مفهوم کیفیت زندگی است و هدف از مطرح کردن این مفهوم اصلاح و تکامل مفهوم توسعه از مفهوم رشد کمی به مفهوم توسعه پایدار شهری می‌باشد.
وظیفه دوست و امینی، ۱۳۸۸ به نقل از سجادیان و همکاران، ۱۳۹۲	مفهومی جدا از کیفیت زندگی نیست و در واقع تعریف و مصداقی از کیفیت زندگی در حوزه‌ی شهر و مسائل مربوط به آن است.

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

1. Roback
2. Meyre
3. Eiser
4. Rahnemaei
5. Nasution & Zahrah

جدول (۲): معرفی برخی از مهم ترین روش های ارزیابی کیفیت زندگی شهری

روش مورد استفاده	ابزار مورد استفاده	نتایج پژوهش	مطالعات پشتیبان
روش های تحلیل آماری میانگین، همبستگی	مصاحبه شفاهی	حدود ۴۰ درصد از ساکنان منطقه فاماگوستا در کشور قبرس تمایل دارند تا در صورت امکان به نواحی دیگر خارج از فاماگوستا که دارای شرایط بهتری از منظر کیفیت زندگی شهری می باشند، نقل مکان کنند.	اکتای و راستملی ^۱ ۲۰۱۰
توصیف مدل های مفهومی برای آزمون روابط موجود بین شرایط شهری	مطالعه ی مدل ها و مطالعات موجود	ارائه یک فرآیند برای هدایت سیاست های مرتبط به تحقیقات رفتار محیطی در چهارچوب کیفیت زندگی شهری	مارانس ^۲ ۲۰۱۱
رویکرد روش شناختی FGDS	مصاحبه شفاهی و پرسشنامه	وجود نابرابری در بخش های مختلف در شهر مکه واقع در شمال شرق اتیوپی از نظر کیفیت زندگی و ارائه پیشنهادهایی جهت رفع این نابرابری ها	تکلای ^۳ ۲۰۱۲
توصیف تحلیلی نظریه ها و رویکردهای برنامه ریزی شهری معاصر	مطالعه مدارک و مطالعات موجود	استخراج ۷ بعد شامل، ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، محیط زیستی، فیزیولوژیکی، پویایی و کالبدی و نیز استخراج ۳۰ شاخص پایه از این ابعاد اصلی به عنوان اصول سنجش کیفیت زندگی شهری در مقیاس واحد همسایگی	شلبی ^۴ و دیگران ۲۰۱۲
تحلیل توصیفی اطلاعات موجود در پایگاه های آماری و تحلیل کالبدی برداشت های عینی با استفاده از نرم افزار GIS	مطالعه مدارک و مطالعات موجود	تدوین شاخص هایی برای اندازه گیری کیفیت زندگی شهری و نیز تعیین زیر معیارهایی برای هر یک از این شاخص ها	تور کگللو ^۵ ۲۰۱۵
روش های تحلیل آماری آزمون T و رگرسیون چند متغیره	پرسشنامه	بین ابعاد چهارگانه کیفیت زندگی (زیست محیطی، کالبدی، اجتماعی و اقتصادی) رابطه ی معناداری وجود دارد و با افزایش کیفیت این ابعاد چهارگانه میزان کیفیت زندگی در نواحی روستایی بخش سیمکان شهرستان جهرم ارتقا می یابد	عناستانی و دیگران ۱۳۹۴
روش های تحلیل آماری آزمون T و پیرسون و کاسکوئر	پرسشنامه	بسیار پایین بودن میزان کیفیت زندگی در شهر جدید بینالود و نارضایتی ساکنین از وضعیت فعلی و مربوط بودن بیشترین میزان نارضایتی افراد به بی توجهی مسئولین شهری	زیاری و دیگران ۱۳۹۴
روش های تحلیل آماری تحلیل عاملی و تحلیل رگرسیون پردازش و	پرسشنامه	پایین بودن سطح رضایتمندی ساکنان محله ی قیام در منطقه ی ۱۲ شهر تهران از منظر سه حیطه ی جغرافیایی، اجتماعی و اقتصادی و ۶ عامل توزیع خدمات عمومی، رفاه اقتصادی، بهداشت محیط، زیبا شناسی محیط، همبستگی اجتماعی و خرسندی،	زیویار و دیگران ۱۳۹۴
روش های تحلیل آماری تاپسیس و ویکور	پرسشنامه و مدل های تصمیم گیری چند معیاره	م تفاوت بودن وضعیت محله های شهری از لحاظ شاخص های کیفیت زندگی، در واقع از نظر شاخص های اجتماعی و اقتصادی تقریباً ۶۰ درصد و از نظر شاخص های کالبدی تقریباً ۷۰ درصد و از نظر کلیه شاخص ها، نیمی از محله ها در وضعیت متوسط و مطلوب قرار دارند.	کوهشایی و دیگران ۱۳۹۵
گرسیون خطی ساده، آزمون t مستقل و آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن	پرسشنامه	تعلق داشتن کم ترین اثر در افزایش سطح کلی کیفیت زندگی در محلات بافت قدیم شهر تبریز به مؤلفه های کالبدی (شامل فضای سبز، مسکن و خدمات شهری)، وجود تفاوت معنادار میان محلات مورد مطالعه شهر تبریز از نظر شاخص های زیست محیطی (شامل بهداشت محیط)، اقتصادی (شامل اشتغال، درآمد و حمل و نقل) و کالبدی (شامل فضای سبز، مسکن و خدمات شهری)	باستانیان شاهگلی و همکاران ۱۳۹۷
آزمون تحلیل مسیر	پرسشنامه	وابسته بودن کیفیت زندگی شهروندان منطقه ۱۴ شهر اصفهان به میزان بسیار زیاد به متغیرهای سرمایه اجتماعی و طبقه اقتصادی	محمدتقی و جهانگیری حیدری ۱۳۹۹
آزمون های آماری و SWOT	مصاحبه و پرسشنامه	مؤلفه های کیفیت محیط اقتصادی، کیفیت محیط کارکردی، بهسازی و نوسازی بافت فرسوده، کیفیت حمل و نقل و کیفیت اجتماعی از ضروریات بهبود کیفیت زندگی در شهر باغستان می باشد.	عابدینی و ورسه ۱۴۰۰

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

1. Oktay & Rustemly
2. Marans
3. Teklay
4. Shalaby
5. Turkoglu

جدول (۳): معرفی برخی از مهم‌ترین شاخص‌های ارزیابی کیفیت زندگی شهری

شاخص	مطالعات پشتیبان
سلامت جسمانی	پناغی و همکاران، ۱۳۸۸؛ مالک و همکاران، ۱۳۹۵؛ شاهینی فر و همکاران، ۱۳۹۵
سلامت روانی	پناغی و همکاران، ۱۳۸۸؛ مالک و همکاران، ۱۳۹۵؛ شاهینی فر و همکاران، ۱۳۹۵
سطح تحصیلات	کریم زاده و همکاران، ۱۳۸۶؛ حاجی نژاد و همکاران، ۱۳۸۸؛ پناغی و همکاران، ۱۳۸۸؛ کسانلی و همکاران، ۱۳۹۳؛ مشکینی و همکاران، ۱۳۹۳؛ کسانلی و همکاران، ۱۳۹۳؛ احد نژاد و نجفی، ۱۳۹۴؛ ابراهیم زاده و رحمانی، ۱۳۹۴؛ Rose CE and van wiligen M, 1997؛ Colet and etal, 2010؛ Psatha etal, 2011؛ Jonela, 2012؛ eurostat statistic explained, 2015
وضعیت تاهل	حاجی نژاد و همکاران، ۱۳۸۸؛ پناغی و همکاران، ۱۳۸۸؛ کسانلی و همکاران، ۱۳۹۳؛ انصاری و زمانی، ۱۳۹۵؛ Psatha etal, 2011
مالکیت	کسانلی و همکاران، ۱۳۹۳؛ آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳؛ مشکینی و همکاران، ۱۳۹۳؛ کسانلی و همکاران، ۱۳۹۳؛ ابراهیم زاده و رحمانی، ۱۳۹۴؛ فرجی ملایی، ۱۳۸۹؛ پور طاهری و همکاران، ۱۳۹۰؛ دوبران و همکاران، ۱۳۹۱؛ آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳؛ فنی و همکاران، ۱۳۹۴؛ لول، ۱۹۷۶؛ ۱۹۷۶؛ بایر و ساواگو، ۱۹۸۱؛ سوفیان، ۱۹۹۳؛ اشنادیر، ۱۹۹۳؛ شالوک، ۲۰۰۴؛ زیولوا و جنسکی، ۲۰۰۸؛ تجوان پتینگر، ۲۰۱۰؛ زینال، ۲۰۱۵؛ همکاران، ۲۰۱۲؛ کمیسیون اروپا، ۲۰۱۵
وضعیت دسترسی به خدمات	فرجی ملایی، ۱۳۸۹؛ پور طاهری و همکاران، ۱۳۹۰؛ موسوی و کشکولی، ۱۳۹۱؛ دوبران و همکاران، ۱۳۹۱؛ صفایی پور و احمدی، ۱۳۹۳؛ آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳؛ فنی و همکاران، ۱۳۹۴؛ اشنادیر، ۱۳۹۴؛ ابراهیم زاده و رحمانی، ۱۳۹۴؛ لول، ۱۹۷۶؛ ۱۹۷۶؛ بایر و ساواگو، ۱۹۸۱؛ سوفیان، ۱۹۹۳؛ زینال، ۲۰۱۵؛ جنسکی، ۲۰۰۸؛ تجوان پتینگر، ۲۰۱۰؛ زینال و همکاران، ۲۰۱۲؛ کمیسیون اروپا، ۲۰۱۵
وضعیت ایمنی	آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳؛ زینال و همکاران، ۲۰۱۲
وضعیت معابر، خیابان‌ها و پیاده‌روها	دوبران و همکاران، ۱۳۹۱؛ شاهکوهی و همکاران، ۱۳۹۲؛ صفایی پور و احمدی، ۱۳۹۳؛ آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳؛ کمیسیون اروپا، ۲۰۱۵؛ ۱۳۹۳؛ دوبران و همکاران، ۱۳۹۱؛ شاهکوهی و همکاران، ۱۳۹۲؛ آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳؛ فنی و همکاران، ۱۳۹۴؛ لول، ۱۹۷۶؛ ۱۹۷۶؛ بایر و ساواگو، ۱۹۸۱؛ سوفیان، ۱۹۹۳؛ زینال، ۲۰۱۵؛ ساواگو، ۱۹۸۱؛ کمیسیون اروپا، ۲۰۱۵
وضعیت حمل و نقل عمومی	احمدوند و همکاران، ۱۳۹۱؛ موسوی و کشکولی، ۱۳۹۱؛ شاهکوهی و همکاران، ۱۳۹۲؛ آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳؛ کوهشایی و همکاران، ۱۳۹۵؛ اشنادیر، ۱۹۷۶؛ لول، ۱۹۷۶؛ ۱۹۷۶؛ بایر و ساواگو، ۱۹۸۱؛ فریدمن، ۱۹۹۷؛ شالوک، ۲۰۰۴؛ زیولوا و جنسکی، ۲۰۰۸؛ پناغی و همکاران، ۱۳۸۸؛ فیروزی و همکاران، ۱۳۹۳؛ احد نژاد و نجفی، ۱۳۹۴؛ شاهینی فر و همکاران، ۱۳۹۵؛ eurostat ؛ Morgan ford, 2014؛ Lemos, 2015؛ Psatha etal, 2011، Kavoussi, 2012؛ Li- ping tang , 2007 statistic explained, 2015
میزان اجاره بها و قیمت زمین	فرجی ملایی، ۱۳۸۹
وضعیت ترافیک	شاهکوهی و همکاران، ۱۳۹۲؛ سوفیان، ۱۹۹۳؛ زیولوا و جنسکی، ۲۰۰۸
وضعیت فضای سبز	شاهکوهی و همکاران، ۱۳۹۲؛ تجوان پتینگر، ۲۰۱۰؛ کمیسیون اروپا، ۲۰۱۵
وضعیت امنیت	احمدوند و همکاران، ۱۳۹۱؛ صفایی پور و احمدی، ۱۳۹۳؛ آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳؛ فنی و همکاران، ۱۳۹۴؛ اشنادیر، ۱۹۷۶؛ لول، ۱۹۷۶؛ بلومکوئست ^{۱۱} و همکاران، ۱۹۸۸؛ سوفیان، ۱۹۹۳؛ فریدمن، ۱۹۹۷؛ تجوان پتینگر، ۲۰۱۰
وضعیت اجاره مسکن	صفایی پور و احمدی، ۱۳۹۳
وضعیت تأسیسات شهری	پور طاهری و همکاران، ۱۳۹۰؛ آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳
وضعیت بهداشت محیط	شاهکوهی و همکاران، ۱۳۹۲؛ آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳؛ سوفیان، ۱۹۹۳؛ فریدمن، ۱۹۹۷؛ تجوان پتینگر، ۲۰۱۰؛ کمیسیون اروپا، ۲۰۱۵
شاخص‌های محیطی	آخوندی و همکاران، ۱۳۹۳؛ کوهشایی و همکاران، ۱۳۹۵؛ اشنادیر، ۱۹۷۶؛ لول، ۱۹۷۶؛ بایر و ساواگو، ۱۹۸۱؛ بلومکوئست و همکاران، ۱۹۸۸؛ زینال و همکاران، ۲۰۱۲؛ کمیسیون اروپا، ۲۰۱۵
مالکیت	احمدوند و همکاران، ۱۳۹۱
نوع مصالح ساختمانی	فرجی ملایی، ۱۳۸۹؛ کوهشایی و همکاران، ۱۳۹۵
عمر ساختمان	کوهشایی و همکاران، ۱۳۹۵
وضعیت زیر ساخت ها شهری	پور طاهری و همکاران، ۱۳۹۰؛ موسوی و کشکولی، ۱۳۹۱
دسترسی به پارکینگ عمومی	کوهشایی و همکاران، ۱۳۹۵
میزان روشنایی	کوهشایی و همکاران، ۱۳۹۵

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

1. Lool
2. Savageau & Boyer
3. Sufian
4. Shalock
5. Zivelova & Jansky
6. Tejvan Pettinger
7. Zainal
8. European Commission
9. Schneider
10. Fridman
11. Blomquist

پس از معرفی مهم‌ترین شاخص‌های ارزیابی کیفیت زندگی شهری، شاخص‌های قابل بکارگیری در پژوهش حاضر انتخاب و در قالب چهار بعد کالبد و زیرساخت‌های شهری، امکانات و خدمات شهری، ارتباطات و حمل و نقل و کیفیت اجتماعی محیط طبقه بندی و معرفی گردیده‌اند (جدول ۴).

جدول (۴): معرفی ابعاد و شاخص‌های قابل به کارگیری در پژوهش

ابعاد	شاخص‌ها
کالبد و زیرساخت‌های شهری	وضعیت قیمت زمین و مسکن و اجاره بها، وضعیت مساکن و ابنیه از نظر قدمت و کیفیت ساخت و نوع مصالح، وضعیت عرض خیابان‌ها و کوچه‌ها از نظر سهولت عبور و مرور، وضعیت آسفالت معابر و کف پوش پیاده‌روها، وضعیت معابر و پیاده‌روها هنگام بارندگی (از نظر آب گرفتگی و مسدود شدن معابر و...)، وضعیت زیر ساخت‌های شهری مانند شبکه‌های آب، برق، گاز و...
امکانات و خدمات شهری	میزان کیفیت مراکز آموزشی موجود، میزان کیفیت مراکز درمانی موجود، میزان کیفیت فضاهای سبز موجود، وضعیت دسترسی به مراکز تفریحی و کافی بودن آن‌ها، وضعیت دسترسی به مراکز فرهنگی و کافی بودن آن‌ها، وضعیت دسترسی به اماکن مذهبی و کافی بودن آن‌ها، وضعیت دسترسی به مراکز اداری و کافی بودن آن‌ها، میزان کیفیت مراکز تفریحی موجود، وضعیت دسترسی به مراکز نیروی انتظامی مانند، امکان دسترسی به انواع واحدهای تجاری مورد نیاز و کافی بودن آن‌ها، امکان دسترسی به جایگاه‌های سوخت، وضعیت نورپردازی و روشنایی معابر و فضاهای عمومی در شب هنگام، وضعیت مبلمان شهری از نظر کمیت و کیفیت
ارتباطات و حمل و نقل	حجم ترافیک، ایمنی عبور و مرور عابران پیاده، کار آبی سیستم حمل و نقل عمومی، دسترسی به ایستگاه‌های اتوبوس
کیفیت اجتماعی محیط	پویایی و سرزندگی، خوانایی، جذابیت، آرامش، آسایش محیطی، امنیت، حس تعلق ساکنین
کیفیت زندگی	وضعیت کیفیت زندگی

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

۴- روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی و روش انجام آن از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد، زیرا نتایج و راهکارهای این پژوهش می‌تواند برای اکثر نقاط شهری جدیدالاحداث که دارای معضلی مشابه با محدوده‌ی مورد مطالعه می‌باشند، مورد استفاده قرار گیرد و در نهایت منجر به حل معضل مذکور در آن‌ها و ارتقای سطح کیفیت زندگی شهری گردد. به منظور جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش از دو روش مطالعات کتابخانه‌ای و مطالعات میدانی (شامل جمع‌آوری اطلاعات از طریق مراجعه به محدوده‌ی مورد بررسی و جمع‌آوری پرسشنامه از نمونه آماری) استفاده گردیده است. بدین صورت که، در این تحقیق میزان کیفیت زندگی از دیدگاه ساکنین به عنوان متغیر وابسته مورد بررسی قرار می‌گیرد و متغیرهای مستقل نیز شامل ۳۲ شاخص می‌باشند (جدول ۵) که دارای تأثیر مستقیم بر کیفیت محیط شهری و از آن طریق بر میزان رضایت مردم هستند. به عبارت دیگر، رویکرد حاکم بر این پژوهش روش پیمایشی با استفاده از پرسشنامه سنجش رضایت مردم از ابعاد گوناگون کیفیت زندگی شهری است، که در آن از مقیاس امتیاز گذاری پنجگانه طیف لیکرت استفاده شده است. به طور خلاصه فرآیند انجام این پژوهش در پنج مرحله انجام شده است:

مرحله نخست: معرفی قلمرو پژوهش

مرحله دوم: معرفی جامعه و نمونه آماری

مرحله سوم: تایید روایی و پایایی ابزار سنجش

مرحله چهارم: بررسی میزان رضایت مندی ساکنین از کیفیت زندگی شهری با استفاده از آزمون آماری t-Test

مرحله پنجم: تحلیل شاخص‌ها با استفاده از روش تحلیل عاملی

مرحله ششم: ارائه پیشنهاداتی در راستای ارتقای سطح کیفیت زندگی شهری

۵- معرفی قلمرو پژوهش

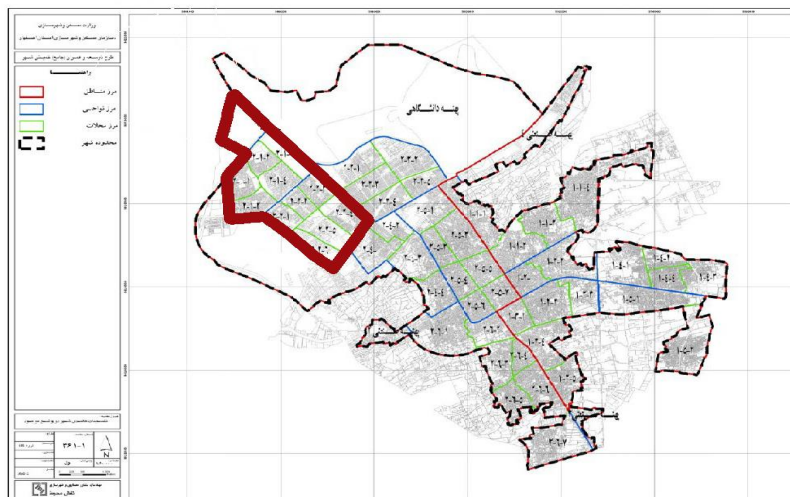
شهر خمینی شهر به وسعت ۱۷۶ کیلومتر مربع در منطقه‌ی بلوک ماربین و در ۵۱ درجه، ۳۱ دقیقه، ۴۵ ثانیه طول شرقی و ۳۲ درجه، ۴۱ دقیقه عرض شمالی و ۱۲ کیلومتری شمال غربی اصفهان واقع گردیده است. این شهر که از شمال و شمال غربی به کوه‌های محمود آباد با ۲۴۷۳ متر و کوه سرچاه با ۲۲۵۰ متر ارتفاع و کوه صالح محدود شده و جنوب و شرق آن را دشت همواری پوشانده است. در امتداد بزرگترین محورهای مواصلاتی مرکز استان به سمت غرب از جمله شهرستان‌های نجف آباد تیران و کرون و چادگان واقع شده است. وجود محورهای بزرگراهی در اطراف شهر و مجاورت آن با شهر اصفهان از سمت شرق و نیز شهر قدیمی درچه از سمت جنوب بر اهمیت موقعیت نسبی این شهر افزوده است (تصویر ۱) (شاهین، ۱۳۹۶: ۵۰) جمعیت شهرستان خمینی شهر ۶۲۴ درصد از جمعیت کل استان اصفهان را تشکیل می‌دهد که بنابر سرشماری سال ۱۳۹۵ معادل ۳۱۹۷۲۷ نفر می‌باشد. در مجموع از کل جمعیت شهرستان خمینی شهر ۱۶۴۷۸۷ نفر مرد و ۱۵۴۹۴۰ نفر زن می‌باشند. تعداد خانوار این شهرستان ۹۸۲۶۹، بعد خانوار آن معادل ۳٫۲۵ نفر و تراکم جمعیتی این شهرستان نیز معادل ۱۸۱۷ نفر بر کیلومتر مربع می‌باشد. (سالنامه آماری شهرستان خمینی شهر، ۱۳۹۵) در حال حاضر شهرستان خمینی شهر از نظر بافت شهری به دو قسمت بافت قدیمی و جدید، تقسیم می‌شود که عملیات ساخت بافت جدید این شهرستان پس از انقلاب اسلامی ایران آغاز و تاکنون نیز در حال گسترش است. شهرک اقماری منظریه نیز از همین نوع بافت است (نقشه‌ی ۳). شکل‌گیری این شهرک به زمان توسعه‌ی بخش اعظم شهر به سمت اراضی بایر شمال و شمال غرب شهرستان در سال ۱۳۷۲ بر می‌گردد. این شهرک با مساحت ۶۸۰/۳۸ هکتار یکی از محلات نسبتاً جدید الحداث شهر است که دارای ارتباطی گسسته و غیر هم پیوند با دیگر محلات شهر می‌باشد. جمعیت این شهرک در سال ۱۳۹۵ معادل ۲۵۹۵۵ نفر بوده است

نقشه (۱): معرفی موقعیت شهرستان خمینی شهر در استان اصفهان

ماخذ: طرح توسعه و عمران (جامع) خمینی شهر، ۱۳۹۶

نقشه (۲): موقعیت شهرک منظره در شهرستان خمینی شهر

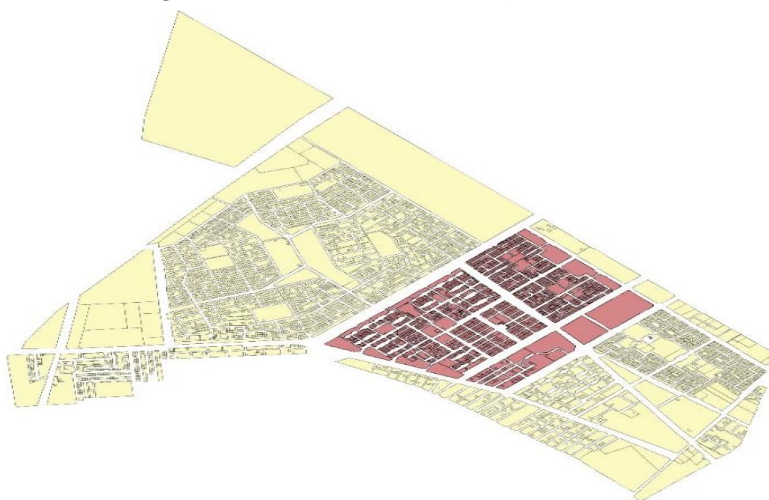

ماخذ: طرح توسعه و عمران (جامع) خمینی شهر، ۱۳۹۶

۱-۵- معرفی جامعه و نمونه آماری

این پژوهش هدف و رویکرد اصلی ارزیابی کیفیت زندگی شهری در شهرک منظره می‌باشد، ولی نظر به اینکه بررسی این شهرک از لحاظ وسعت و جمعیت فراتر از زمان و تخصص این پژوهش است و به منظور فراهم ساختن امکان بررسی کامل تر و دقیق تر، بخش مرکزی شهرک منظره به مساحت ۱۱۹/۶۹ هکتار و جمعیت ۱۰۰۸۵ نفر که دارای بافت اجتماعی، اقتصادی و کالبدی تقریباً یکدست و مشابه با سایر قسمت‌های شهرک می‌باشد، به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شده است (نقشه ۴).

نقشه (۳): موقعیت بخش مرکزی شهرک منظره در شهرستان خمینی شهر

ماخذ: طرح توسعه و عمران (جامع) خمینی شهر، ۱۳۹۶

به منظور نمونه‌گیری در این پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده که در آن همه اعضا از شانس برابر برای انتخاب برخوردارند، استفاده می‌شود و با استفاده از فرمول کوکران^۱ که یکی از فرمول‌های رایج جهت به دست آوردن حجم نمونه در مطالعات اجتماعی است، تعداد نمونه محاسبه می‌شود.

$$1. \quad n = \frac{Nt^2S^2}{ND^2 + t^2S^2}$$

بر اساس فرمول کوکران تعداد نمونه‌ای معادل با ۳۶۹ نفر برای یک جامعه آماری ۱۰۰۸۵ نفری (بخش مرکزی شهرک منظره) لازم می‌باشد، به همین منظور تعداد نمونه معادل با ۳۵۰ نفر در نظر گرفته شده و تحلیل‌های لازم روی آن صورت می‌گیرد.

۲- تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش

مراحل تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش در دو مرحله کلی به شرح زیر انجام شده است:

۲-۱- بررسی میزان رضایت مندی ساکنین از کیفیت زندگی شهری با بهره‌گیری از آزمون آماری t-Test

با توجه به حجم زیاد نمونه و طبق قضیه‌ی حد مرکزی از آزمون پارامتری میانگین یک جامعه (t-Test) استفاده می‌کنیم در این آزمون فرضیه‌هایی که کوچکتر و مساوی میانگین مفروض هستند، بیانگر رضایت کم ساکنین از متغیر مورد نظر و فرضیه‌هایی که بزرگتر از آن هستند بیانگر رضایت ساکنین از متغیر است. لازم به ذکر است که در پژوهش حاضر به دلیل استفاده از مقیاس ارزش گذاری پنجگانه لیکرت (خیلی خوب=۵، خوب=۴، متوسط،=۳ ضعیف=۲ و خیلی ضعیف=۱) میانگین مفروض برابر با عدد ۳ در نظر گرفته شده است.

جدول (۵): میانگین امتیازات هریک از شاخص‌های پژوهش (برآمده از آزمون آماری t-test)

قلمروها	متغیرها	میانگین	قلمروها	متغیرها	میانگین
کابرد و زیر ساخت	وضعیت قیمت زمین و مسکن و اجاره بها	2	مکانات و خدمات	دسترسی به جایگاه های سوخت	3.41
	وضعیت قدمت و کیفیت مسکن	3.36		وضعیت نور پردازی و روشنایی	3.04
	وضعیت عرض معابر	3.37		وضعیت مبلمان شهری	2.25
	وضعیت آسفالت و کف پوش معابر	2.35		وضعیت پاکیزگی محیط	3.43
مکانات و خدمات	وضعیت معابر هنگام بارندگی	2.72	حمل و نقل	میزان ترافیک معابر	3.26
	وضعیت زیر ساخت های شهری	3.61		میزان ایمنی معابر	2.85
	کیفیت مراکز آموزشی	3.31	کهنیت اجتماعی محیط	دسترسی به ایستگاه های اتوبوس	3.41
	کیفیت مراکز درمانی	2.42		میزان کارآیی سیستم حمل و نقل عمومی	3.17
کیفیت فضاهای سبز	2.79	میزان پویایی محیط		2.70	
دسترسی به مراکز تفریحی	2.39	میزان خوانایی محیط		3.10	
دسترسی به مراکز فرهنگی	2.17	میزان جذابیت محیط		2.46	
دسترسی به اماکن مذهبی	3.89	میزان آسایش و راحتی محیط		2.63	
دسترسی به مراکز اداری	2.64	میزان امنیت محیط		3.06	
کیفیت مراکز تفریحی	2.44	میزان آرامش محیط		3.33	
دسترسی به مراکز نیروی انتظامی	3.04	میزان حس تعلق ساکنین		3.13	
دسترسی به مراکز تجاری	3.26	میزان کیفیت زندگی شهری		3.41	
کل		2.84			

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

به طور کلی، بررسی ارزش‌های میانگین مربوط به شاخص‌های مختلف قلمروهای چهارگانه کیفیت زندگی شهری نشان می‌دهد که پایین‌ترین میزان رضایت در درجه‌ی اول مربوط به رضایت از قیمت زمین، مسکن و اجاره بها و بالاترین میزان رضایت نیز در درجه‌ی اول مربوط به رضایت از وضعیت دسترسی به اماکن مذهبی و تعداد آن‌ها می‌باشد. علاوه بر موارد فوق می‌توان اینگونه بیان کرد که به طور کلی از دیدگاه بیش‌تر ساکنین شهرک منظره، میزان کیفیت زندگی شهری در محیط مذکور در وضعیت ضعیف و نامطلوبی قرار دارد.

۲-۷- تحلیل شاخص‌ها با بهره‌گیری از روش تحلیل عاملی

تحلیل عاملی نامی است عمومی برای برخی از روش‌های چند متغیره که هدف اصلی آن خلاصه کردن داده‌هاست. این روش به بررسی همبستگی درونی تعداد زیادی از متغیرها می‌پردازد و در نهایت آنها را در قالب عامل‌های عمومی دسته بندی و تبیین می‌کند (شاهین، ۱۳۹۶: ۹۳) از اهم کاربردهای روش تحلیل عاملی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- شناسایی و تعیین عامل‌های اصلی (خوشه‌بندی متغیرها در داخل دسته‌های همگن، ساخت متغیرها (عوامل) جدید، طبقه‌بندی متغیرها) ۲- گزینش و انتخاب متغیرها ۳- خلاصه نمودن ۴- نمونه‌گیری متغیرها ۵- خوشه‌بندی اهداف (رفیعیان و مولودی، ۱۳۹۰، به نقل از نسترن و همکاران، ۱۳۹۴). به بیان دیگر، در تحلیل عاملی اکتشافی، متغیرهای مورد بررسی برحسب میزان همبستگی با یکدیگر در ساخت عوامل، بارهای متفاوتی می‌گیرند. در نتیجه با بررسی نحوه توزیع بارهای عاملی در هر عامل، می‌توان دسته بندی‌هایی را در میان متغیرها برحسب شباهت رفتاری آنها تشخیص داد. به منظور پی بردن به متغیرهای زیربنایی یک پدیده و یا تلخیص مجموعه‌ای از داده‌ها، از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده می‌شود. داده‌های اولیه برای تحلیل عاملی ماتریس همبستگی بین متغیرهاست؛ بنابراین، در پژوهش حاضر، همه‌ی داده‌های حاصل از سنجش رضایت ساکنین از کیفیت زندگی محل سکونت خود، به روش مؤلفه‌های اصلی، که واریانس کل متغیرهای مشاهده شده را محاسبه می‌کند و روش چرخش واریماکس، مورد تحلیل اکتشافی قرار گرفت. از جمله پیش فرض‌های لازم برای انجام تحلیل عاملی، ماتریس همبستگی، کفایت حجم نمونه و کروی بودن داده‌هاست. به منظور دستیابی به نتایج روش تحلیل عاملی در این پژوهش مراحل پنج‌گانه زیر به ترتیب طی شده است:

مرحله نخست: بررسی کفایت حجم نمونه

در مدل تحلیل عاملی اکتشافی کفایت حجم نمونه که با استفاده از آزمون کیسر-میراو لکین (KMO) و میزان معناداری آزمون بارتلت (Sig) ارزیابی می‌شود، بسیار مهم‌تر از تعیین حجم نمونه مطالعه شده هستند. بدین معنا که مادامی که مقادیر این دو آزمون به میزان استاندارد نرسند، حجم نمونه‌ها می‌بایست افزایش یابد یا اینکه مقدار اشتراکات تبیین شده توسط هر متغیر "بررسی شود و باکم یا اضافه کردن متغیرها به محاسبات، مقادیر این آزمون‌ها به حدنصاب برسد (زیر دست، ۱۳۹۶). نتایج شاخص KMO (۰/۸۶۶) که نشان‌دهنده کفایت خوب حجم نمونه است و آزمون کروی بارتلت (۳۲۵۵/۹۳) با درجه آزادی (۳۷۸) در سطح معناداری می‌باشد که بیانگر این امر است که می‌توان تحلیل عاملی را روی داده‌ها انجام داد. جدول زیر ویژگی‌های چهار عامل استخراج شده‌ی مقیاس خود کارآمدی خواندن را نشان می‌دهد.

مرحله دوم: بررسی سهم مجموعه عاملها در تبیین واریانس هر گویه

یکی از خروجی‌های روش تحلیل عاملی اکتشافی جدول مرتبط با میزان اشتراک متغیرها یا واریانس کل، با میزان اشتراک عاملی متغیرها را می‌باشد. در این جدول ستون اول^۱ نشان‌دهنده مقداری از واریانس هر متغیر است که مجموعه عوامل مورد نظر توانسته اند آن را تبیین کنند. مقدار این واریانس از (۰) تا (۱) نوسان دارد. هر چه مقادیر به یک نزدیک‌تر باشند، بهتر است و مقادیر کوچک‌تر هر متغیر نشان از آن دارد که متغیر مورد نظر به اندازه کافی برای تحلیل عاملی مناسب نیست و بنابراین، باید از تحلیل خارج شود. به عنوان یک قاعده کلی، متغیرهایی را که عاملها نتوانسته‌اند بالاتر از ۰/۵ (یا ۵۰ درصد) از تغییرات آنها را تبیین کنند، تعدیل یا از مجموعه متغیرها حذف می‌شوند تا بعداً در انتخاب و دسته بندی عاملها مشکلی ایجاد نکند. همانگونه که ملاحظه می‌شود اکثر اشتراکات متغیرهای مورد مطالعه بالاتر از ۵۰ درصد است و بیانگر توانایی عامل‌های تبیین شده در تبیین واریانس متغیرهای مورد مطالعه است در این بین تنها متغیرهای Q18, Q26, Q31 که کمتر از ۰/۵ (یا ۵۰ درصد) هستند را از مجموعه متغیرها حذف می‌گردند تا بعداً در انتخاب و دسته بندی عاملها مشکلی ایجاد نکنند (جدول ۶).

مرحله دوم: استخراج و تعیین تعداد عوامل

مسئله‌ی بعدی در تحلیل عاملی این است که هر عامل توانسته است چند درصد از واریانس مجموعه متغیرها را تبیین کند. این مسئله از طریق جدول کل واریانس تبیین شده^۱ (جدول شماره ۷) قابل درک می‌باشد در این جدول مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد تجمعی از واریانس برای هر کدام از عاملها نشان داده شد است.

جدول (۶): مقادیر اشتراکات هر متغیر در کیفیت زندگی شهری نمونه موردی پژوهش

Extraction	متغیرها	Extraction	متغیرها
/546	دسترسی به جایگاه‌های سوخت	/766	وضعیت قیمت زمین و مسکن و اجاره بها
/476	وضعیت نور پردازی و روشنایی	/569	وضعیت قدمت و کیفیت مساکن
/583	وضعیت مبلمان شهری	/701	وضعیت عرض معابر
/542	وضعیت پاکیزگی محیط	/692	وضعیت آسفالت و کف پوش معابر
/561	میزان ترافیک معابر	/693	وضعیت معابر هنگام بارندگی
/520	میزان ایمنی معابر	/699	وضعیت زیر ساخت‌های شهری
/634	دسترسی به ایستگاه‌های اتوبوس	/534	کیفیت مراکز آموزشی
/650	میزان کارآیی سیستم حمل و نقل عمومی	/553	کیفیت مراکز درمانی
/661	میزان پویایی محیط	/681	کیفیت فضاهای سبز
/481	میزان خوانایی محیط	/707	دسترسی به مراکز تفریحی
/694	میزان جذابیت محیط	/618	دسترسی به مراکز فرهنگی
/656	میزان آسایش و راحتی محیط	/646	دسترسی به اماکن مذهبی
/740	میزان امنیت محیط	/682	دسترسی به مراکز اداری
/732	میزان آرامش محیط	/623	کیفیت مراکز تفریحی
/408	میزان حس تعلق ساکنین	/652	دسترسی به مراکز نیروی انتظامی
		/588	دسترسی به مراکز تجاری

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

این جدول از چهار بخش تشکیل شده است (شاهین، ۱۳۹۶: ۹۶):

جدول (۷): کل واریانس تبیین شده در تحلیل عاملی

Cumulative %	Initial Eigenvalues		comp onent
	% of Variance	Total	
27/698	27/698	7/755	1
36/572	8/874	2/485	2
43/022	6/450	1/806	3
48/960	5/939	1/663	4
53/425	4/465	1/250	5
57/518	4/093	1/146	6
61/304	3/786	1/060	7
64/978	3/674	1/029	8

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

بخش اول (Component): این بخش با عنوان "عامل" تعداد اولیه عامل‌ها را در اولین مرحله تحلیل عاملی نشان می‌دهد و همیشه نیز تعداد آن با تعداد کل متغیرهای وارد شده در تحلیل برابر است. اما با این وجود، طبیعی است که بعد از چرخش عاملی، تمامی این عاملها باقی نخواهد ماند.

بخش دوم (Total): این بخش با عنوان "ستون کل" به مقدار ویژه اشاره دارد. اولین عامل همیشه بیشترین واریانس متغیرها را تبیین می‌کند و بنابراین بزرگ‌ترین مقدار ویژه را دارد. بر اساس ملاک کیزر، عاملهایی که مقدار ویژه آنها کم‌تر از عدد (1) است، در انتخاب عاملها به حساب نمی‌آید.

بخش سوم (% of Variance): این بخش با عنوان "درصد از واریانس" به مقدار واریانسی اشاره دارد که هر عامل توانسته است نسبت به مقدار کل واریانس مجموعه متغیرها، آن را تبیین کند.

بخش چهارم (% of Cumulative): این بخش با عنوان "درصد تجمعی از واریانس" مقادیر این ستون به درصد تراکمی و تجمعی هر مقدار واریانسی اشاره دارد که هر عامل توانسته است آن را تبیین کند. در این مرحله از انجام روش تحلیل عاملی، به علت معنادار بودن تنها هشت عامل نخست (مقادیر ویژه بیشتر از یک)، فقط به ذکر همین عوامل که در مجموع ۶۴/۹۷ درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین می‌کنند، پرداخته شده است و کیفیت زندگی شهری در قالب این هشت عامل کلی قابل تبیین می‌باشد.

مرحله سوم: دوران داده‌ها

در این پژوهش از روش چرخش متعامد برای ایجاد ساختار ساده میان عوامل و متغیرها استفاده شده است. زیرا، مدل حاصل از الگوریتم چرخش متعامد واریماکس، ساختاری ساده میان عوامل و متغیرها ایجاد می‌کند که بیشترین همخوانی را با چارچوب نظری پژوهش دارد. جدول (۹) ماتریس چرخیده شده عامل‌ها را نشان می‌دهد. جدول (۹) نیز شامل بارهای عاملی هر یک از متغیرهای باقی مانده پس از چرخش می‌باشد. همانگونه که مشاهده می‌شود، شاخص‌های باقی مانده چهار قلمرو کیفیت زندگی شهری در هشت عامل دسته‌بندی شده‌اند و درون هر عامل نیز متغیرهای مربوطه بر اساس بارعاملی آنها به صورت نزولی آورده شده‌اند.

نامگذاری عامل‌ها

در ادامه ۸ عامل شناسایی شده را میتوان با توجه به بار عاملی متغیرهای موجود و ماهیت هر متغیر به صورت زیر نامگذاری کرد (جدول ۱۰): همانگونه که مشاهده می‌گردد در مقابل هر یک از ۸ عامل نامگذاری شده، متغیرهای مربوط به آن عامل و بارعاملی هر یک از متغیرها آورده شده است.

جدول (۸): ماتریس چرخیده شده عوامل

Rotation Sums of Squared Loadings			component
Cumulative %	% of Variance	Total	
14.292	14.292	4.002	1
23.802	9.510	2.663	2
32.350	8.548	2.393	3
40.452	8.102	2.269	4
48.046	7.594	2.126	5
55.081	7.035	1.970	6
60.342	5.260	1.473	7
64.978	4.636	1.298	8

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

جدول (۹): معرفی بارهای عاملی هرمتغیر و نحوه قرارگیری آنها

عامل‌ها								متغیرها
8	7	6	5	4	3	2	1	
							.755	دسترسی به مراکز فرهنگی
							.740	دسترسی به مراکز تفریحی
					.403		.663	دسترسی به مراکز اداری
					.313		.619	کیفیت مراکز تفریحی
			.329				.593	وضعیت مبلمان شهری
			.493				.544	میزان جذابیت محیط
	.302	.407					.496	دسترسی به مراکز درمانی
.362		.412	.330				.425	میزان راحتی و آسایش اقلیمی محیط

عامل‌ها								متغیرها
8	7	6	5	4	3	2	1	
					.738			دسترسی به مراکز نیروی انتظامی
					.640			دسترسی به مراکز تجاری
					.598		.338	دسترسی به جایگاه‌های سوخت
			.823					میزان امنیت محیط
			.814					میزان آرامش محیط
		.308	.701				.358	میزان پویایی محیط
			.688	.326				میزان کارآیی سیستم حمل و نقل عمومی
	.303		.493	.385	.395			دسترسی به ایستگاه‌های اتوبوس
		.605			.419			دسترسی به اماکن مذهبی
	.360	.549						میزان پاکیزگی محیط
		.532					.522	دسترسی به فضاهای سبز
		.504			.322			دسترسی به مراکز آموزشی
	.671							میزان ترافیک معابر
.841								وضعیت قیمت زمین و مسکن و اجاره بها

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

جدول (۱۰): عامل‌های نامگذاری شده، متغیرهای مربوط به هر عامل و بار عاملی آن‌ها.

بار عاملی	متغیرها	عامل‌ها	بار عاملی	متغیرها	عامل‌ها
.738	دسترسی به مراکز نیروی انتظامی	(۳) دسترسی به پایگاه‌های ضروری شهری	.755	دسترسی به مراکز فرهنگی	(۱) کیفیت امکانات و تسهیلات خدماتی
.640	دسترسی به مراکز تجاری		.740	دسترسی به مراکز تفریحی	
.598	دسترسی به جایگاه‌های سوخت		.663	دسترسی به مراکز اداری	
.823	میزان امنیت محیط	(۴) کیفیت اجتماعی محله	.619	کیفیت مراکز تفریحی	(۲) کیفیت زیرساخت‌ها
.814	میزان آرامش محیط		.593	وضعیت مبلمان شهری	
.701	میزان پویایی محیط	(۵) کارآیی و کارآمدی حمل و نقل عمومی	.544	میزان جذابیت محیط	(۷) کیفیت عبور و مرور
.688	میزان کارآیی سیستم حمل و نقل عمومی		.496	دسترسی به مراکز درمانی	
.493	دسترسی به ایستگاه‌های اتوبوس		.425	میزان راحتی و آسایش اقلیمی محیط	
.605	دسترسی به اماکن مذهبی	(۶) کیفیت محیطی محله	.762	وضعیت معابر هنگام آب گرفتگی	(۸) توان مالی ساکنین
.549	میزان پاکیزگی محیط		.738	وضعیت آسفالت و کف پوش معابر	
.532	دسترسی به فضاهای سبز		.674	وضعیت عرض معابر	
.504	دسترسی به مراکز آموزشی		.628	وضعیت زیرساخت‌های شهری	
.671	میزان ترافیک معابر		.501	وضعیت قدمت و کیفیت مسکن	
.841	وضعیت قیمت زمین و مسکن و اجاره بها		.378	میزان ایمنی معابر	

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

مرحله پنجم: رتبه‌بندی مؤلفه‌های کیفیت زندگی شهری در محدوده‌ی مورد مطالعه

در پژوهش حاضر برای رتبه‌بندی متغیرهای مستقل (امکانات و تسهیلات خدماتی، کیفیت زیر ساخت‌ها، دسترسی به پایگاه‌های ضروری شهری، کیفیت اجتماعی محله، کارآیی و کارآمدی حمل و نقل عمومی، کیفیت محیطی محله، کیفیت عبور و مرور و توان مالی ساکنین) از نرمال سازی امتیازات عاملی استفاده شده است. منظور از نرمال بودن توزیع داده‌ها این است که هیستوگرام فراوانی داده‌ها تقریباً به صورت منحنی نرمال باشد. در این بخش یا استفاده از فرمول نرمال سازی زیر، به بررسی امتیازات عاملی نرمال شده پرداخته می‌شود.

$$N: (X-X_{min}) / (X_{max}-X_{min})$$

جدول (۱۱): امتیازات عاملی نرمال شده

عامل‌ها	مجموع امتیازات نرمال شده	نرمال مجموع امتیازات عاملی
عامل امکانات و تسهیلات خدماتی	140/493	0/124
عامل کیفیت زیر ساخت‌ها	158/019	0/140
عامل دسترسی به پایگاه‌های ضروری شهری	160/093	0/141
عامل کیفیت اجتماعی محله	143/692	0/127
عامل کارآیی و کارآمدی حمل و نقل عمومی	146/236	0/129
عامل کیفیت محیطی محله	134/245	0/119
عامل کیفیت عبور و مرور	143/827	0/127
عامل توان مالی ساکنین	105/467	0/093

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

در جدول فوق هرچه امتیاز یک عامل بالاتر باشد، بیانگر رضایت بیش‌تر ساکنین از عامل مذکور می‌باشد بنابراین مربوط بودن بیشترین امتیاز به عامل دسترسی به پایگاه‌های ضروری شهری شامل متغیرهای دسترسی به مراکز تجاری، جایگاه‌های سوخت و پایگاه‌های نیروی انتظامی حاکی از اختصاص داشتن بیش‌ترین میزان رضایت ساکنین به این متغیرها و در نتیجه مساعدتر بودن اوضاع شهرک در این بخش نسبت به سایر بخش‌ها می‌باشد. در مقابل کمترین امتیاز مربوط به عامل توان مالی ساکنین شامل قیمت زمین، مسکن و اجاره بها است که این امر بیانگر کم‌تر بودن میزان رضایت ساکنین و در نتیجه بدتر بودن اوضاع شهرک از منظر این شاخص نسبت به سایر بخش‌ها می‌باشد. در نهایت، با استفاده از به کارگیری روش نرمال سازی داده‌ها (در محیط نرم افزار SPSS)، برای کلیه پرسشنامه‌ها یک عدد که بیانگر میانگین میزان رضایت پاسخ‌دهندگان از مجموع متغیرهای مورد پرسش می‌باشد و میزان کیفیت زندگی شهری را به طور کلی بیان می‌کند، محاسبه می‌گردد. درصد این میانگین برای کلیه پرسشنامه‌ها برابر با عدد ۴۷ به دست آمد که این عدد بیانگر این امر می‌باشد که میزان رضایت پاسخ‌دهندگان از سطح کیفیت زندگی شهری در شهرک منظره برابر با ۴۷ درصد (کمتر از میزان متوسط) می‌باشد، به بیان دیگر، ساکنین شهرک منظره میزان کیفیت زندگی شهری شهرک مذکور را در سطح نسبتاً ضعیف ارزیابی می‌کنند.

۸- ارائه پیشنهاداتی در راستای ارتقای سطح کیفیت زندگی شهری شهرک منظریه**• راهکارهای بهبود عامل وضعیت توان مالی ساکنین**

- ارائه تسهیلات بانکی برای اعطای وام به متقاضیان جهت خرید زمین و خانه در شهرک
- بسترسازی مناسب شامل استقرار امکانات و خدمات و ارائه تسهیلات و ... به منظور ترغیب افراد با توان مالی بالا در راستای سکونت در شهرک

• راهکارهای بهبود عامل کیفیت محیطی محله

- بهبود کیفیت مساجد موجود با اقداماتی نظیر: طراحی و اجرای نمای مناسب برای آنها
- ترغیب ساکنین و خیرین جهت ارائه کمک‌های مالی به منظور بهبود کیفیت مساجد موجود
- پیشگیری از حضور حیوانات موذی و نابودی آنها در محله
- بهسازی بدنه و کف کانال‌های جمع‌آوری آب‌های سطحی
- ایجاد بسترهای سبز و کاربری‌ها مناسب در زمین‌های بایر موجود برای جلوگیری از تبدیل آنها به مرکز تجمع زباله
- احداث ساختمان‌های مسکونی و کاربری‌های مورد نیاز در اراضی بایر فراوان موجود در شهرک در جهت کاهش آلودگی هوا ناشی از گرد و غبار آنها
- ارتقاء و بهبود سیستم جمع‌آوری زباله در محله از طریق بهسازی شبکه جمع‌آوری زباله‌های خانگی و کاهش فاصله زمانی میان دفعات جمع‌آوری زباله‌ها در محله
- ایجاد و توزیع متناسب انواع مبلمان شهری مناسب جمع‌آوری زباله‌های ساکنین و رهگذرین در سطح محله
- ایجاد فضاهای سبز در مقیاس محلی همچون پارک و فضاهای سبز شبکه‌ای در پیاده راهها در جهت تعدیل هوا و کاهش آلودگی‌های صوتی
- افزایش سرانه فضای سبز از طریق تملک زمین‌های بایر موجود توسط شهرداری و اختصاص این زمین‌ها به احداث پارک و زمین ورزشی در مقیاس محله به منظور افزایش میزان سرزندگی در میان ساکنان، بهبود کیفیت هوا و سیمای بصری محیط محله.
- افزایش سرانه کاربری آموزشی از طریق احداث فضاهای آموزشی مورد نیاز مانند دبستان و مهدکودک
- ترغیب خیرین مدرسه ساز جهت کمک به سازمان آموزش و پرورش و ساخت مدارس ابتدایی در شهرک
- تجهیز و بهبود کیفیت فضاهای آموزشی موجود

• راهکارهای بهبود عامل امکانات و تسهیلات خدماتی

- ارتقاء وضعیت فرهنگی از طریق تزریق کاربری‌های فرهنگی مانند: کتابخانه، کانون‌های پرورش فکری، سالن‌های مطالعه، فرهنگسراها و ...
- به کارگیری اقداماتی در راستای جذب نمودن محله مانند احداث کافه‌ها و رستورانهای روباز یا سرپوشیده و ...
- بکارگیری سیاست‌ها و تسهیلاتی در جهت تبدیل اراضی بایر و وسیع موجود به کاربری‌هایی مورد نیاز محله که سرانه آنها در محل پایین است و یا اصلاً وجود ندارند. همانند کاربری‌های فرهنگی، تجاری خرد، فضای سبز، پارکینگ، و گذران اوقات فراغت و ...
- احداث مراکز تفریحی و فراغتی همچون پارک‌های محلی، زمین‌های بازی کودکان، کتابخانه، کافه‌ها و ... جهت گذران اوقات فراغت کودکان، جوانان و سالمندان در محله با استفاده از پتانسیل‌های موجود نظیر زمین‌های بایر و
- احداث مراکز ورزشی - تفریحی نظیر استخر شنا، سالن‌ها و باشگاه‌های ورزشی و در مقیاس متناسب

- احداث مراکز اداری مورد نیاز مانند بانک‌های کوچک، دفاتر پست و خدمات ارتباطی و... در محدوده
- استفاده از انواع مبلمان شهری زیبا و متناسب با فضا به منظور تامین رفاه شهروندان و ارتقای جذابیت محیط شهرک
- ایجاد فضاهای گلکاری شده و استفاده از گل جای‌ها و گیاهان زینتی در جهت ارتقای جذابیت و زیبایی محیط
- استفاده از نورپردازی متنوع و جذاب برای فضاهای عمومی در شب هنگام در جهت ارتقای جذابیت و زیبایی محیط
- طراحی نمای زیبا و متناسب با کاربری‌ها و محیط برای جدارهی خیابان‌ها و فضاهای عمومی
- استفاده از پوشش گیاهی متناسب با اقلیم، درخت و محورهای سبز هدایتی در حاشیه‌ی پیاده راه‌های اصلی و عریض محله در جهت ایجاد آسایش اقلیمی

- تجهیز و گسترش کلینیک‌ها و مراکز درمانی در نزدیک‌ترین فاصله از محدوده
- متقاعد کردن نهادها و دستگاه‌های متولی مربوطه

- در جهت انجام اقداماتی برای جبران مشکلات ناشی از کمبود سرانه‌های بخش‌های مختلف

• راهکارهای بهبود عامل کیفیت اجتماعی محله

- استقرار کیوسک‌های نیروی انتظامی و گشت‌های پلیس در محدوده به منظور برقراری امنیت در محیط و القای حس امنیت و آرامش به ساکنان

- بهبود وضعیت نورپردازی محیط در جهت ارتقای سطح امنیت محله در شب هنگام

- به کارگیری اصول طراحی محیطی CPTED در ساخت و سازهای جدید جهت کاهش احتمال وقوع جرایم در محیط و در نتیجه افزایش سطح امنیت محیط

- ایجاد فضاهای عمومی کوچک به عنوان مراکز واحدهای همسایگی در جهت ارتقای سطح تعاملات اجتماعی

- طراحی مناسب و جانمایی صحیح مبلمان شهری در مکان‌های عمومی در جهت ارتقای سطح تعاملات اجتماعی

- تزریق کاربری‌های جذاب جمعیت در محیط جهت ارتقای پویایی محیط

- ایجاد کاربری‌های تفریحی در لبه‌های اصلی جهت ترغیب شهروندان به پیاده روی و در نتیجه افزایش پویایی محیط

- کاشت درختان سایه انداز و پوشش گیاهی متناسب با اقلیم در فضاها و معابر عمومی در جهت افزایش میزان راحتی و آسایش شهروندان و در نتیجه ارتقای سطح پویایی و سرزندگی محیط

- بهبود وضعیت نورپردازی محیط در جهت حفظ پویایی محیط در شب هنگام و ایجاد حیات شبانه

- ایجاد بازارچه‌های محلی و بازارهای روزانه جهت ارتقای سرزندگی شهرک

• راهکارهای بهبود عامل کیفیت عبور و مرور

- ممنوع کردن ورود وسایل نقلیه سنگین مانند کامیون‌ها و اتوبوس‌های مسافری به داخل محدوده به منظور کاهش ترافیک معابر و خسارات ناشی از سوانح رانندگی

- اصلاح هندسی معابر جهت افزایش ایمنی و کاهش سوانح رانندگی

• راهکارهای بهبود عامل کارآیی و کارآمدی حمل و نقل عمومی

- مکانیابی استاندارد ایستگاه‌های اتوبوس جهت پوشش دهی تمامی شهرک و دسترسی مناسب تمام ساکنین

- برنامه ریزی جهت کاهش فاصله‌ی زمانی خدمات رسانی خطوط اتوبوس

- بهبود کیفیت ایستگاه‌های اتوبوس و اتوبوس‌های موجود

- افزایش تعداد ایستگاه‌های اتوبوس و خطوط اتوبوس

- مکانیابی ایستگاه‌هایی جهت استقرار تاکسی‌های خطی

• راهکارهای عامل کیفیت زیر ساخت‌ها

- طراحی و اجرا شبکه مناسب برای جمع‌آوری آب‌های سطحی

- آسفالت کردن معابر خاکی و ایجاد کف پوش مناسب برای پیاده‌روها جهت سهولت عبور و مرور

- واگذاری سریع خطوط تلفن به واحدهای مسکونی جدید الاحداث

- بهبود وضعیت آنتن دهی خطوط تلفن همراه به واسطه مکانیابی مناسب دکل‌های مخابراتی

- نظارت بر رعایت ضوابط ایمن سازی ساختمان‌ها در برابر حوادث طبیعی

- نظارت بر رعایت ضوابط مربوط به احداث ساختمان‌های بلندمرتبه

- ارتقای سطح ایمنی معابر از طریق ایجاد ضوابط مربوط به عابرین پیاده

- افزایش المان‌های نوری و بهبود وضعیت نورپردازی فضاها و معابر عمومی جهت افزایش میزان ایمنی معابر

- جداسازی معابر پیاده و سواره جهت ارتقای سطح ایمنی

• راهکارهای بهبود عامل دسترسی به پایگاه‌های ضروری شهری

- استقرار کیوسک نیروی انتظامی و گشت پلیس در محله و نزدیکی آن

- استفاده از زمین‌های بایر در راستای احداث و توزیع متناسب مراکز خرید در سطح مقیاس متناسب با محدوده در کوتاه‌ترین

مسافت از منازل ساکنین جهت تامین مایحتاج ساکنین

- ارائه تسهیلات بانکی جهت ایجاد کاربری‌های خدماتی و تجاری کوچک مقیاس و محلی در محدوده

- جذب و ترغیب سرمایه‌گذاران خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش‌های تجاری شهرک با ارائه تسهیلاتی از طرف

شهرداری نظیر تخفیف‌های صدور مجوز و ...

- ارائه تسهیلات بانکی جهت احداث جایگاه‌های سوخت

- احداث جایگاه سوخت در مکان مناسب

۱۰- نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر بر آن بود تا با استخراج شاخص‌های کالبدی - فضایی موثر بر کیفیت زندگی شهری و سنجش وضعیت فعلی

آنها، کیفیت زندگی شهری در شهرک مذکور را مورد بررسی قرار دهد. برای تحقق این هدف ابتدا با تشریح ادبیات موضوع به

استخراج شاخص‌های عینی و ذهنی کیفیت زندگی پرداخته شد. در ادامه، به منظور سنجش نظرات ساکنین در مورد وضعیت

فعلی متغیرهای مورد تحقیق، پرسشنامه‌ای طراحی گردید و در اختیار ۳۵۰ نفر از ساکنین شهرک قرار گرفت. داده‌های حاصل از

پرسشنامه‌ها نیز، در محیط نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت. سپس با استفاده از آزمون میانگین آماری T-test میزان

رضایت پاسخ‌دهندگان از هر متغیر تعیین و با استفاده از روش تحلیل عاملی، متغیرها در ۸ عامل دسته‌بندی و با بهره‌گیری از

روش نرمال سازی امتیازات عاملی، امتیاز هر عامل مشخص گردید. نتایج پژوهش حاکی از آن است که بیشترین امتیاز به عامل

دسترسی به پایگاه‌های ضروری شهری شامل متغیرهای دسترسی به مراکز تجاری، جایگاه‌های سوخت و پایگاه‌های نیروی

انتظامی و کمترین امتیاز به عامل توان مالی ساکنین شامل قیمت زمین، مسکن و اجاره بها تعلق دارد. به منظور تعیین وضعیت کلی

کیفیت زندگی شهری شهرک مذکور در شرایط فعلی نیز، امتیاز نرمال شده مجموع عوامل برای هر پرسشنامه مشخص و سپس

میانگین امتیاز کل پرسشنامه‌ها محاسبه گردید که امتیاز حاصله بیانگر پایین بودن سطح کیفیت زندگی شهری محدوده‌ی مورد مطالعه از دید ساکنین آن می‌باشد. در نهایت نیز به منظور بهبود وضعیت و ارتقای سطح کیفیت زندگی شهری شهرک منظره پیشنهادهای ارائه گردیده است.

منابع

- ایمان، محمدتقی، جهانگیری حیدری، سهیلا (۱۳۹۹)
“بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی شهری شهروندان منطقه ۱۴ شهر اصفهان.” مطالعات جامعه‌شناختی شهری، صفحات ۱-۲۸
- باستانیان شاهگلی، مریم، پناهی، علی، عبدالله زاده طرف، اکبر (۱۳۹۷)، ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی شهری در بافت‌های قدیم و جدید شهر تبریز (نمونه موردی: مرزداران و کوچه باغ)، نشریه مطالعات جامعه‌شناسی، شماره ۳۹، صفحه ۷۳-۸۹
- خادمی، امیرحسین، عیسی، جوکار (۱۳۹۱)، ارزیابی کیفیت زندگی شهری در بافت فرسوده شهر آمل، نشریه جغرافیا و مطالعات محیطی، شماره ۴، صفحات ۱۱۷-۱۰۰
- خالوباقری، مهدی (۱۳۹۱)، رویارویی با نابرابری فضایی ضمن به کارگیری برنامه ریزی مبتنی بر ارتقای کیفیت زندگی، فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، شماره ۱، صفحات ۶۷-۴۹.
- خالوباقری، مهدی (۱۳۹۱)، رویارویی با نابرابری فضایی ضمن به کارگیری برنامه‌ریزی مبتنی بر ارتقای کیفیت زندگی، فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، شماره ۱، صفحات ۶۷-۴۹.
- خواجه شکوهی، علیرضا و همکاران (۱۳۹۱)، ارزیابی و سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی شهری، مجله مدیریت شهری، شماره ۳۰، صفحات ۲۹۶-۲۸۵.
- دویران، اسماعیل، غلامی، سعید، مهرداد، دانش‌دوست (۱۳۹۱)، نقش شاخص‌های اجتماعی و کالبدی بر کیفیت زندگی در بافت‌های شهری، نشریه جغرافیا و مطالعات محیطی، شماره ۴، صفحات ۴۴-۳۰
- ربانی خوراسگانی، علی، مسعود، کیانپور (۱۳۸۶)، مدل پیشنهادی برای سنجش کیفیت زندگی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، شماره ۱۵، صفحات ۱۰۸-۶۷.
- زیاری، کرامت‌الله، پیله‌ور، علی‌اصغر، محمد، احمدی (۱۳۹۴)، سنجش میزان کیفیت زندگی در شهرهای جدید، فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه گلستان، شماره ۱۶، صفحات ۳۷-۱۹.
- زیویار، پروانه، درودی، محمدرضا، اعظم، رمضان پور (۱۳۹۳)، کیفیت زندگی در محیط سکونتی فرسوده، فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی، شماره ۵۴، صفحات ۱۱۰-۸۵.
- سجادیان، ناهید و همکاران (۱۳۹۲)، تحلیلی بر وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی از نگاه شهروندان، فصلنامه توسعه اجتماعی، دوره ۷، ۷-۳۲
- شاهین، سمیرا (۱۳۹۶)، تحلیل کالبدی فضایی در راستای ارتقای کیفیت زندگی شهری (نمونه موردی شهرک منظره خمینی شهر)، پایان‌نامه کارشناسی، دانشگاه هنر اصفهان.
- شیخ الاسلامی، علیرضا، نجمه، خوشبین (۱۳۹۱)، سنجش کیفیت زندگی، فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی شهری چشم انداز زاگرس، شماره ۱۳، صفحات ۱۱۴-۱۰۰
- عابدینی، غلامرضا و ورسه، مهران. ۱۴۰۰. “ساماندهی و احیاء بافت فرسوده با تأکید بر پروژه‌های محرک توسعه با رویکرد بهبود کیفیت زندگی (مورد مطالعه: شهر باغستان).” مجله جغرافیا و روابط انسانی، صفحات ۴۷۳-۴۹۵.

- عرب خزائلی (۱۳۹۰)، بررسی اثربخشی مداخله‌ی کاهش استرس مبتنی بر ذهن آگاهی بر کیفیت زندگی و سبک‌های مقابله با استرس در دانش‌آموزان مقطع دوم دبیرستان شهرستان ساری. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- عناستانی، علی‌اکبر و همکاران (۱۳۹۴)، تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، شماره ۱۸، صفحات ۱۰۰-۸۵.
- عبری، موسی (۱۳۸۹)، بررسی تحولات کیفیت زندگی در ایران، فصلنامه توسعه روستایی، شماره ۲، صفحات ۱۸۱-۱۴۹.
- فرجی، امین و همکاران (۱۳۹۱)، تحلیلی بر مفهوم کیفیت زندگی شهری در شهر بابلسر، جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، شماره ۵، صفحات ۷۶-۴۹.
- فنی، زهره، حیدری، سامان، پرویز، آقایی (۱۳۹۳)، سنجش کیفیت زندگی با تاکید بر جنسیت، فصلنامه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، شماره ۲: صفحات ۷۸-۶۵.
- قالیاف، محمدباقر و همکاران (۱۳۹۰)، ارزیابی کیفیت زندگی شهری در محله‌ی یافت‌آباد، فصل‌نامه علمی- پژوهشی انجمن جغرافیای ایران، شماره ۳۱، صفحات ۵۳-۳۳.
- کوهشایی، محمد، یغفوری، حسین، مجتبی، روستا (۱۳۹۵)، سنجش فضایی شاخص‌های کیفیت زندگی در محله‌های شهر بم بعد از زلزله با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره، فصلنامه علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی، شماره ۶۱، صفحات ۲۲۰-۱۸۷.
- لطفی، صدیقه (۱۳۸۸)، مفهوم کیفیت زندگی شهری، تعاریف، ابعاد و سنجش آن در برنامه‌ریزی شهری، فصل‌نامه علمی- پژوهشی جغرافیای انسانی، شماره ۴، صفحات ۸۰-۶۵.
- محمدی، محمود، آرزو، ایزدی (۱۳۹۳)، سنجش کیفیت محیط سکونت در محلات شهر اصفهان از دید مدیران شهری، مجله علمی- پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی، شماره ۳، صفحات ۹۸-۷۷.
- نجات، سحرناز (۱۳۸۷)، کیفیت زندگی و اندازه‌گیری آن، مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران، شماره ۲، صفحات ۶۲-۵۷.
- وظیفه دوست، حسین، امینی، مهدی (۱۳۸۸)، بررسی میزان اهمیت شاخص‌های کیفیت زندگی شهری تهران؛ از دیدگاه مدیران و متخصصان مدیریت شهری، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، شماره ۳، صفحات ۱۸-۱.
- هاشم‌پور، رحیم، محمودی، امین، فواد، مومن (۱۳۹۳)، تحلیلی بر رابطه میان شاخص‌های عینی و ذهنی کیفیت زندگی از منظر کیفیت و امنیت کالبدی در بافت قدیمی شهر ارومیه، فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات شهری، شماره ۱۲، صفحات ۴۶-۳۳.
- Costanza, R. (2007), Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being, *Ecological Economics*, 61(1-2), 267-276
- Eiser.c.(2004), children with cancer the quality of life, university of Sheffield, Lawrence Erlbaum associates, publisher. London.
- George.K. Bearon.B.(1980), Quality of Life in Older Persons, Meaning and Measurement New York, Human Sciences Press.
- Lee.J.(2008), subjective quality of life measurement in Taipei, building and environment, no43, pp 1205-1215
- Marans.R.(2012), Urban quality of life Studies: An Overview and Implications for Environment-Behaviour Research, *procedia – social and behavioral sciences*, no 35, pp 9-22
- Meyre.D.(1987), community relevant measurement of quality of life : a focus on Local trends, *urban affairs quarterly*, no 1, pp 108-125
- Nasution.D.Zahrah.W.(2012), public open space privatization and quality of life ,*procedia - social and behavioral sciences*, no36, pp 466-475.
- Oktay.D.Rustemly.A.(2010), measuring the urban quality of life and neighbourhood satisfaction: finding from Gazimagusa area study, *international journal of social sciences and humanity studies*, no 2, pp 27-37
- Shalaby.A.etal.(2012), principles of urban quality of life for a neighborhood, housing and building national research center, no 9, pp 86-92.

Teklay.R.(2012), adaptation and dissatisfaction in quality of life: indicators for urban planning and policy making, Msc thesis of the twente university

Turkoglu.H.(2015), sustainable development and urban quality of life ,social and behavioral sciences, no 202, pp10-14.